

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҰЛТТЫҚ БАНКІ

№ 040 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗИ

2005 жылғы 22 желтоқсан

Қаржы нарығындағы ағымдағы жағдай туралы

1. Инфляция. Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің ресми деректері бойынша 2005 жылғы қараша айында инфляция 0,6% құрады (2005 жылғы қазанда – 1,0%). Азық-түлік тауарлары 1,3%, ақылы қызмет көрсету – 0,4% қымбаттады, азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 0,6% арзандады.

2005 жылғы қарашада азық-түлік тауарларының ішінде бағаның ең жоғары өсуі жұмыртқаға 9,9% болып тіркелді. Бұдан басқа, сүт және сүт өнімдері – 4,1%, жеміс және көкөніс – 3,4%, балық және теңіз өнімдері – 2,3%, ет және ет тағамдары – 0,7% қымбаттады.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында бағаның бензинге –16,0%, дизель отынына – 11,6%, мазутқа – 7,6% төмендегені байқалды. Сондай-ақ киім – 1,4%, аяқ киім – 1,1%, жеке гигиена тауарлары – 0,6%, жиһаз бен үйдің керек-жарақтары және маталар – 0,4% қымбаттады.

2005 жылғы қарашада ақылы қызмет көрсету құрылымында тұрғын үй-коммуналдық саласының қызмет көрсетуіне баға өзгерген жоқ. Бағаның көлік қызметін көрсетуге – 1,1%, білім беру саласында – 0,7% өскені байқалды, денсаулық сақтау қызметтері – 0,5%, мәдениет мекемелерінің қызметтері – 0,3% қымбаттады.

Ағымдағы жылдың басынан бері инфляция – 6,6% құрады (2004 жылғы қаңтар-қарашада – 5,8%), азық-түлік тауарлары – 6,8%, азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 5,2%, ақылы қызмет көрсетулер – 7,6% қымбаттады.

2005 жылғы қарашада инфляция жылдық көрсетуде 7,5% болды (2004 жылғы желтоқсанда – 6,7%).

Нақты сектор кәсіпорындарының мониторинг деректері бойынша 2005 жылғы 3 тоқсанда дайын өнімге баға тұрақтылығының сақталғаны байқалды. Тұрақты бағалары бар кәсіпорындар үлесі 67,1%-дан 69,3%-ға дейін бір мезгілде өскен кезде, өнімге бағалары өскен кәсіпорындардың үлесі 27,4%-дан 24,9%-ға дейін төмендеді. 4-тоқсанда дайын өнімге баға тұрақтылығының сақталуы кәсіпорындардың 74,3% күтілуде, 22,4% – олардың өсуін болжап отыр.

2005 жылғы 3-тоқсанда баға шикізат пен материалдарға да тұрақтылығын көрсетті. Бағаның өсуін атап көрсеткен кәсіпорындардың үлесі 2-тоқсандағы 59,8%-дан 57,7%-ға дейін төмендеді, бағаның тұрақтылығы туралы 40,2% (өткен тоқсанда – 39,1%) мәлімдеді. 4-тоқсанда шикізат пен материалдардың бағаларымен ахуал жақсарды деп күтілуде: бағаның тұрақтылығын кәсіпорындардың 51,1%-ы, бағаның өсуін кәсіпорындардың 47,3%-ы күтуде.

2. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары. 2005 жылғы желтоқсанның бірінші жартысында Ұлттық Банктің халықаралық резервтері төмендеді.

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері ағымдағы бағалармен 3,3% азайды. Қаржы министрлігінің сыртқы борышына қызмет көрсету, сондай-ақ Ұлттық қордың активтерін толықтыру ішкі валюта нарығындағы валюта сатып алуға және Үкіметтің

шотына шетел валютасының түсуіне қарамастан, таза валюта қорының 296,0 млн. долларға төмендеуіне алып келді. Алтындағы активтер жүргізілген операциялар және оның әлемдік нарықтардағы бағасының 4,0% өсуі нәтижесінде 38,5 млн. долларға көбейді.

Елдің халықаралық резервтері тұтастай алғанда, яғни Ұлттық қордың ақшасын қоса алғанда (алдын ала деректер бойынша 6 750,8 млн. доллар) ағымдағы бағамен желтоқсан айының басынан бері 2,3% өсті және 16 желтоқсандағы жағдай бойынша 14 368,0 млн. доллар болды.

2005 жылғы желтоқсанның бірінші жартысында Ұлттық Банктің таза ішкі активтерінің өсуі (айналыстағы қысқа мерзімді ноталар көлемінің төмендеуі) ақша базасының 7,2% кеңейіп, 653,4 млрд. теңгеге дейін жетуіне себеп болды (16 желтоқсандағы жағдай бойынша).

2005 жылғы қарашада алдын ала деректер бойынша ақша массасы 1,1%-ға қысқарып, 2012,5 млрд. теңгеге жетті. Ақша массасы төмендеуінің негізгі факторы депозиттік ұйымдардың таза сыртқы активтерінің 27,2% төмендеуі болды.

Алдын ала деректер бойынша айналыстағы қолма-қол ақша (M0) қарашада 5,1%-ға төмендеп, 395,5 млрд. теңгеге жетті, ал депозиттік ұйымдардағы депозиттер 0,1% азайып, 1617 млрд. теңгеге жетті. Қарашада айналыстағы қолма-қол ақшаның төмендеуі қарқындылығын депозиттермен салыстырғанда алға шығуы ақша массасы құрылымындағы соңғылары үлесінің 79,5%-дан 80,3%-ға дейін өсуіне себеп болды.

Ақша базасының төмендеуі кезінде ақша массасының өсуі ақша мультипликаторының 2005 жылғы қазандағы 3,18-ден қарашада 3,30-ға дейін көбеюіне себеп болды.

3. Валюта нарығы. 2005 жылғы қарашада АҚШ долларына қарағанда теңге аз ғана номиналдық нығайды (0,02%, теңгенің бағамы қазанның соңында бір АҚШ доллары/134,21 теңгеден бір АҚШ доллары/134,18 теңгеге дейін төмендеді).

Бір айдың ішінде теңгенің АҚШ долларына бағамы 1 доллар үшін 133,77 теңге – 134,42 теңге ауқымында өзгерді. Жыл басынан бері теңгенің АҚШ долларына қатысты номиналдық күнсыздануы 3,2% құрады.

Қарашада Қазақстан қор биржасындағы биржалық операциялардың көлемі қосымша сауда-саттықтардағы мәмілелерді есепке алғанда қазанмен салыстырғанда 6,0% өсті және 911,4 млн. долл. болды (жыл басынан бері – 10,0 млрд. долл.).

Биржадан тыс валюта нарығында операциялардың көлемі 15,3% өсті және 2220,9 млн. долл. болды (жыл басынан бері – 16,8 млрд. долл.).

4. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы. 2005 жылдың қараша айында, өткен 4 ай сияқты, Қаржы министрлігі мемлекеттік қазынашылық міндеттемелерді орналастыру жөнінде аукциондар өткізбеді. Бұл ретте мемлекеттік бағалы қағаздарды өтеу 2005 жылғы қараша айында сыйақы төлемдерін қоса алғанда 4,7 млрд. теңге болды. Нәтижесінде Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі қараша айының соңында бір айда 1,3% төмендей отырып, 279,9 млрд. теңгені құрады.

Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноталары эмиссиясының көлемі 2005 жылғы қараша айында өткен аймен салыстырғанда 7,8% төмендеп, 181,0 млрд. теңгеге дейін жетті, бұл ретте олардың кірістілігі қазандағы 2,15%-дан қарашада 2,26%-ға көтерілді. Қысқа мерзімді ноталарды өтеу 2005 жылғы қарашада сыйақылар бойынша төлемдерді қоса алғанда 196,7 млрд. теңге болды.

2005 жылғы қараша айында Ұлттық Банк репо, кері репо операцияларын, сондай-ақ қайталама нарықта Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын сатып алу және сату бойынша операциялар жүргізген жоқ.

5. Банкаралық ақша нарығы. 2005 жылғы қараша айында банкаралық ақша нарығында өтімді қаражаттарды банкаралық депозиттерге орналастыру бойынша банктер белсенділігінің артқаны байқалды.

Қазан айымен салыстырғанда орналастырылған банкаралық теңгелік депозиттердің көлемі 42,9% өсіп, 408,6 млрд. теңге болды, орналастырылған банкаралық теңгелік депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2,62%-дан 3,35%-ға дейін өсті.

Ағымдағы жылдың қараша айында долларлық депозиттер резиденттердің, сол сияқты резидент еместердің банктерінде 15,4 млрд. АҚШ долларына орналастырылды, бұл қазан айындағы операциялар көлемінен 25,2% көп. Орналастырылған долларлық депозиттер бойынша сыйақының орташа алынған ставкасы 2005 жылғы қараша айында 3,76%-дан 4,01%-ға көтерілді.

Банкаралық қарыз алудың қалған түрлері бойынша операциялар шамалы көлеммен жүргізілді.

6. Депозит нарығы. Резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің жалпы көлемі 2005 жылғы қараша айында 2005 жылғы қазан айымен салыстырғанда шамалы қысқарды (0,1%-ға 1617,0 млрд. теңгеге дейін).

2005 жылғы қарашада ұлттық валютадағы депозиттер 2,7% өсіп, 921,5 млрд. теңгеге дейін жетті, ал шетел валютасындағы депозиттер 3,6% төмендеп, 695,4 млрд. теңге болды. Нәтижесінде, теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 55,4%-дан 57%-ға дейін өсті.

Занды тұлғалардың депозиттері 1,3% төмендеп, 1066,6 млрд. теңгеге, ал жеке тұлғалардың депозиттері 2,3% көбейіп, 550,4 млрд. теңгеге жетті.

Халықтың (резидент еместерді қоса алғанда) банктердегі салымдары бір айда 2,3% ұлғайып, 558,7 млрд. теңгеге жетті. Қараша айында халық салымдары құрылымындағы теңгедегі депозиттері 0,2% өсіп, 296,6 млрд. теңге болды, шетел валютасындағы депозиттері – 4,7% өсіп, 262,1 млрд. теңгеге дейін жетті. Нәтижесінде, теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 2005 жылғы қазан айымен салыстырғанда қарашада 54,2%-дан 53,1%-ға дейін төмендеді.

Қазан айында банктік емес занды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2,9% (2005 жылғы қыркүйек айында – 2,8%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша 9,5% (9,5%) болды.

7. Кредит нарығы. Банктердің экономикаға кредиттері бойынша негізгі борышының жалпы көлемі 2005 жылғы қазан айында 4,6% ұлғайды және 2215,5 млрд. теңге болды.

Ұлттық валютадағы кредиттер бір айда 3,8% өсті және 1120,8 млрд. теңге болды, ал шетел валютасындағы кредиттер 1094,7 млрд. теңгені құрап, 5,4% өсті. Нәтижесінде теңгедегі кредиттердің үлес салмағы қыркүйек айымен салыстырғанда шамалы төмендеді (51,0%-дан 50,6%-ға дейін).

Ұзақ мерзімді және сол сияқты қысқа мерзімді кредиттердің өсу үрдісі байқалып отыр. Мәселен, ұзақ мерзімді кредиттер 1515,1 млрд. теңгені құрай отырып, 4,8% өсті, ал қысқа мерзімді кредиттер 700,4 млрд. теңгені құрай отырып 4,0% өсті. Қорытындысында ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы 68,2%-дан 68,4%-ға дейін ұлғайды.

Банктердің шағын кәсіпкерлік субъектілеріне кредиттері қазан айында қыркүйекпен салыстырғанда 436,1 млрд. теңгені құрап, 2,3%-ға ұлғайды.

Қыркүйек айымен салыстырғанда қазанда банктік емес занды тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша сыйақының орташа алынған ставкасы өзгеріссіз 13,7% болып қалды, ал жеке тұлғаларға – 19,4%-дан 19,7%-ға дейін өсті.

8. Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты жөніндегі кеңесінің отырысы туралы. 2005 жылғы 26 желтоқсанда ағымдағы жылдың шілде айында құрылған Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты жөніндегі кеңесінің бірінші отырысы болады. Осы отырысқа экономиканың нақты секторына ақша-кредит саясатының әсерін талдау туралы мәселе қойылды. Осындай талдаудың негізгі құралдары ретінде Ұлттық Банк әзірлеген трансмиссиялық тетіктің үлгісі және нақты сектор кәсіпорындарының Ұлттық Банк жүргізген мониторингі ұсынылатын болады. Сондай-ақ оларға байланысты бірқатар проблемалық мәселелер талқыланады.

9. Сапа менеджменті жүйесін (СМЖ) әзірлеу және ендіру туралы. 2005 жылғы қыркүйекте Ұлттық Банк Сапа менеджменті жүйесін (СМЖ) әзірлеу және ендіру бойынша жұмысты аяқтады. TÜV CERT әдістемесі бойынша жүргізілген сертификациялау аудиті СМЖ-нің ISO 9001-2000 халықаралық стандартының талаптарына сәйкес келетінін растады. Сертификатты TÜV NORD CERT GmbH & Co.KG. сертификациялау жөніндегі орган берді. Сертификатты қолдану саласы – «Бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеу, ендіру және қолдау. Деректер базасын басқару. Компьютер жабдығын және бағдарламалық өнімдерді, Интернет-технологиялар негізіндегі шешімдерді, байланыс құралдарын және байланыс жүйелерін сатып алу, құрастыру, орнату және ендіру».

10. Ұлттық Банктің атаулы стипендиясын беруге арналған конкурс туралы. Жоғары оқу орындары студенттерінің шығармашылық әлуегін арттыру мақсатында Ұлттық Банк 1999 жылдан бері Ұлттық Банктің атаулы стипендиясын беруге арналған жыл сайынғы конкурсын өткізеді. Конкурсқа Қазақстанның жоғары оқу орындарының экономика мамандықтары бойынша күндізгі бөлімдерде оқитын студенттер қатысады.

2005 жылғы конкурстың қорытындылары бойынша 19 қатысушының ішінен 2 студент – Сұлтанмахмұт Торайғыров атындағы Павлодар Мемлекеттік Университетінің және Қазақстан-Британ Техникалық Университетінің студенті жеңімпаз болып айқындалды.